Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş'ye aittir. Hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ÖTÜKEN

BOZKURTLAR

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş'ye aittir. Hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

YAYIN NU: 1630
EDEBÎ ESERLER: 845

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

SİYAH KAPAK ISBN: 978-625-408-047-0
KIRMIZI KAPAK ISBN: 978-625-408-056-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

Bozkurtların Ölümü, 1. Basım: 1946
Bozkurtlar Diriliyor, 1. Basım: 1949
Bozkurtlar, 1. Basım: 1973
Bozkurtlar, Özel Basım: 2018
***Bozkurtlar,* Albüm Basım: 2021**

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Son Okuma: Oğuzhan Murat Öztürk

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz - Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Ceyhun Durmaz - Damla Acar - Mahmut Doğan

Resimleyen: Mustafa Öner

Baskı ve Cilt: PELİKAN BASIM MATBAA LTD. ŞTİ.
Kayabaşı Mah. Ulubatlı Hasan Cad. No:2H, İç Kapı No:19
Başakşehir / İSTANBUL Sertifika No: 40619

İstanbul- 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Atsız (12 Ocak 1905 – 11 Aralık 1975): 20. asırda Türk milliyetçiliğinin en önemli ismi ve Galip Erdem'in ifadesiyle "Türk birliğinin dev inançlı bekleyicisi" olan Atsız Bey, baba tarafından, deniz subayları yetiştirmiş bir aileden gelmiştir: Büyükbabası Hüseyin Ağa, Gümüşhane'nin Torul kazasının Midi köyünde yerleşik Çiftçioğulları ailesine mensuptu ve askerliğini deniz eri olarak yapmak için geldiği İstanbul'da teskere bırakarak çarkçı kolağalığına kadar yükselmişti. Onun oğlu ve Atsız Bey'in babası olan Mehmed Nâil Bey de güverte binbaşılığına kadar yükselmiş bir deniz subayıydı. Atsız, Mehmed Nâil Bey'in, Trabzonlu Kadıoğulları ailesine mensup Fatma Zehra Hanım'la 1903'te gerçekleşen evliliğinden dünyaya gelen üç çocuğun en büyüğü olarak İstanbul'da doğdu. İlkokula, Latin harfleriyle eğitim verilen Kadıköy'deki Fransız Mektebinde başladı. Bu okulun bir yangınla harap olmasından sonra bu defa yine Latin harfleriyle eğitim verilen Alman Mektebine yazdırıldı. Trablusgarp Savaşı yıllarında, Malatya gambotuyla Süveyş'e sığınan babasının yanına gönderildi ve orada yine bir Fransız okulunda tahsilini sürdürdü. Mehmed Nâil Bey'in İstanbul'a dönmesiyle bu sefer Kasımpaşa'daki Cezayirli Hasan Paşa Okuluna yazdırıldı. Arap harfleriyle eğitime burada başlayan Atsız Bey, ailesinin Kadıköy'e taşınmasıyla tekrar okul değiştirerek Osmanlı İttihad Mektebine gitmeye başlamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcında Kadıköy Sultanisinin rüştiye kısmına devam eden Atsız, buradan İstanbul Sultanisine geçmiş, onuncu sınıftayken girdiği sınavda başarılı olarak Darülfununa kaydolmuş, ardından bir geçiş sınavıyla Tıbbiyeye, orada girdiği başka bir sınavla da 1922'de Askerî Tıbbiyeye girme hakkını kazanmıştır. Y. Hacaloğlu'ndan öğrendiğimize göre; 1921 – 1925 yıllarında haftalık bir mecmua ve bazı günlük gazetelerde "H. Nihâl" ve "Askerî Tıbbiye öğrencisi H. Nihâl" imzalarıyla yazılar yazan Atsız Bey'in, 1917'de İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin maddi desteğiyle çıkarılmaya başlanan, Malta'ya sürülene dek Ziya Gökalp'ın idare ettiği *Yeni Mecmua*'nın, Falih Rıfkı yönetiminde neşredilen sayılarından Kasım 1923 tarihlisinde, "Suallerimiz ve Cevaplar" sayfasında Hüseyin Nihâl imzasıyla bir mektubu çıkmıştır. Mektuptaki, ifadelerinden, Türkçülük fikri gibi, temel antitezlerinin de erken dönemlerde tebellür ettiği anlaşılmaktadır. Hüseyin Nihâl, Mesud Süreyya adlı Arap asıllı bir mülazımın gereksiz yere istediği selamı vermediği için 4 Mart 1925'te Askerî Tıbbiyeden çıkarılmıştır. Bu yüzden de bazı mektuplarında kendisinden "yarı doktor" olarak bahsetmiştir.

Askerî Tıbbiyeden çıkarıldıktan sonra, Kabataş Lisesinde birkaç ay muallim muavinliği yapan Atsız Bey, daha sonra Denizyollarının bir vapurunda kâtip muavini olarak çalışmış, İstanbul – Mersin arasında birkaç seferde bulunmuştur. 1926'da Yüksek Muallim Mektebine ve Darülfununun Edebiyat Şubesine kaydolan Atsız, buradan Edirneli Nazmi'nin *Divan*ının gramer ve sözlüğü üzerine hazırladığı bitirme teziyle 1930'da mezun olmuş, 25 Ocak 1931'de ise Fuad Köprülü'nün girişimiyle Türkiyat Enstitüsünde asistanlığa başlamıştır. Kısa bir süre sonra, 15 Mayıs 1931'de, ilk dergisi olan *Atsız Mecmua*'yı neşretmeye başlamış; dergide, kimi o sırada şöhretli, kimi ileride kendi sahalarında temayüz edecek isimlerle, daha ziyade kültürel ve ılımlı bir Türkçülüğün ilmî çerçevede işlendiği köycü bir bakış açısı egemen olmuştur.

Atsız, Temmuz 1932'de toplanan ve davetli listesinde adı olduğu hâlde katılmadığı Birinci Türk Tarih Kongresinde savunulan resmî tarih tezine karşı ilmî çekincelerini belirttiği için bilhassa Dr. Reşit Galip'in hücumuna uğrayan hocası Zeki Velidi Togan'ın lehine, aralarında Pertev Naili Boratav'ın da bulunduğu diğer yedi arkadaşıyla birlikte, Galip'e bir protesto telgrafı çekmiş ve muhalif olarak mimlenmesine yol açan bu tavrı, Reşit Galip'in Maarif Vekili olduğu sırada, *Atsız Mecmua*'nın 25 Eylül 1932 tarihli son (17) sayısında yayınladığı, Darülfünun hocalarının yetersizlikleri, cahillikleri ve esersizliklerini sert bir dille eleştirdiği bir yazısının da tuz biber olmasıyla, 13 Mart 1933'te Darülfünundan atılmasına yol açmıştır. Birkaç hafta sonra Orhan Şaik'le birlikte Malatya Ortaokuluna Türkçe öğretmeni olarak atanmış, orada yaklaşık dört ay bulunduktan sonra edebiyat öğretmeni vazifesiyle Edirne Lisesine tayin edilmiştir.

Edirne'de görevli olduğu yılların bir hatırası; bir yaz tatilinde, arkadaşlarıyla, asıl amaçları İstanbul'dan yürümek olduğu hâlde, yeterli vakitleri bulunmadığından, Sirkeci'den kalkan Selamet vapuruna binip Çanakkale'ye ve oradan motorla Kilitbahir'e çıkıp yaya olarak bütün savaş alanlarını dolaştıkları bir Çanakkale haccıdır. Bu geziye dair anlatısını, 1933'te Çanakkale'ye Yürüyüş adıyla bastırmıştır. Edirne'de, Türkçülük yolundaki ikinci yayın çabası olarak, 5 Kasım 1933 tarihinden itibaren 16 Temmuz 1934'e kadar dokuz sayı yayınlanacak ve yine resmî tarih tezine dönük sert polemiklere giriştiği için, Vekâlet emrine alınarak öğretmenlikten uzaklaştırılmasına yol açacak ve bir süre sonra da kapatılacak *Orhun* dergisini çıkarttı. Aynı zamanda bu dergide, 1935 yılında yayınlayacağı, *Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar* adlı eserini tefrika etmeye başladı. Böylece, kendi tarih tezini, daha önce Rıza Nur ve Mükrimin Halil tarafından kısmen ortaya konulmuş olan bütüncül bir bakış açısıyla sistemleştirmeye

başladı. Ona göre Türk tarihi, resmî tezin hilafına, pek çok hanedan eliyle kurulmuş devletlerden değil, Doğu ve Batı Türkeli'nde egemen pek çok hanedan tarafından yönetilmiş iki devletten müteşekkildi ve hanedanları değil, devleti esas alarak anlatılmalıydı.

Daha sonra çeşitli okullarda fasılalarla öğretmenlik yapan Atsız, 1937'de Tahsin Demiray'ın *Ateş - Çocuklar İçin* dergisinde, pek çok nesli etkileyecek ve Türkçülük yoluna girmelerini sağlayacak olan, Birinci Göktürk Kağanlığı'nın çöküşünü ve Türklerin Kür Şad liderliğinde bağımsızlık için isyan edişini destansı bir dille anlatacağı *Bozkurtların Ölümü* adlı romanını tefrika etmeye başladı; fakat yayın yarım kaldı. Tamamlanması ve kitap olarak neşri, 1946 yılında gerçekleşecekti. Çok ilgi gören romanın, 1949'da *Bozkurtlar Diriliyor* adıyla devamı neşredilecek, burada da İkinci Göktürk Kağanlığı'nın elli yıllık aradan sonra Kutluk Şad tarafından diriltilmesi anlatılacaktı. Ayrıca 1940 yılı içinde, *900'üncü Yıldönümü* adlı risalesi ile Sabahattin Ali'nin *İçimizdeki Şeytan* romanına karşı yazdığı *İçimizdeki Şeytanlar* adlı risalesi ve *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı küçük hacimli eserlerini yayımlamıştır.

Atsız, Boğaziçi Lisesinde Türkçe öğretmeniyken, daha önce Edirne'de çıkardığı *Orhun*'u, kaldığı yerden, yani onuncu sayıdan itibaren tekrar neşretmeye başlamış, bu dergi de 1 Ekim 1943 ila 1 Nisan 1944 arasında yedi sayı yayınlanabilmiştir. Mart – Nisan 1944'te Millî Eğitimdeki komünist faaliyetleri ifşa edip sorumluları istifaya çağırdığı ve Başbakan Şükrü Saraçoğlu'na hitaben kaleme aldığı meşhur açık mektupları sonrasında derginin yayını durdurulmuş; öğretmenliğine son verilmesi dışında, itham ettiği Sabahattin Ali'nin kendisine açtığı dava, 3 Mayıs 1944'te Ankara'da milliyetçi gençliğin sonradan Türkçüler Günü olarak anılacak nümayişlerini ve adli tarihimize Irkçılık – Turancılık Davası adıyla geçecek yargılamaları doğurmuştur. Bu davadan sonra uzun müddet işsiz kalan ve Türkiye Yayınevi'nde çalışan Atsız, bu dönemde, muahhar baskılarda genişleyecek olan şiirlerini *Yolların Sonu* (1946) adlı kitapta toplamış; *Osmanlı Tarihleri I* adlı derlemenin içinde, Ahmedî'nin, "Dâstan ve Tevârih-i Mülük-i Âl-i Osman", Şükrullah'ın "Behçetü't-tevârih" ve Âşıkpaşaoğlu'nun "Tevârih-i Âl-i Osman" adlı Osmanlı tarih yazıcılığının erken metinlerini neşretmiştir.

Atsız, Darülfünundaki sınıf arkadaşlarından Tahsin Banguoğlu'nun Millî Eğitim Bakanı olmasıyla 1949 Temmuzunda Süleymaniye Kütüphanesi'ne uzman olarak atanmış ve bir yılı biraz aşkın zaman sonra Haydarpaşa Lisesi Edebiyat öğretmenliğine tayin edilmiş; fakat bir Türkçüler Günü ihtifali dolayısıyla 4 Mayıs 1952'de Ankara'da verdiği "Devletimizin Kuruluşu" başlıklı konferansta, millî tarihe ilişkin kanaatlerini Türkçü bir bakışla anlatmasından rahatsız olan basının tezviratıyla öğretmenlikten "muvakkaten" alınıp tekrar Süleymaniye Kütüphanesi'nde görevlendirilmiş, bu "muvakkat" vazifesi emekli olacağı 1969 yılına kadar on yedi sene sürmüştür. Atsız, Süleymaniye Kütüphanesi'nde görevli olduğu yıllarda, çeşitli makalelerinden derleyerek *Türk Ülküsü* (1956) adlı kitabını yayımlamış, 1958'de önce *Akşam* gazetesinde tefrika edilip aynı yıl kitaplaştırılan ve Fetret dönemimize dair acıklı bir şehzade öyküsü olan *Deli Kurt* romanını neşretmiş, Ö.F. Akün'ün verdiği bilgiye göre, 1936'da bir sahafta görüp istinsah ettiği ve daha sonra aslı Berlin'e götürülerek İkinci Dünya Savaşı'nın dağdağası içinde kaybolan, Bayburtlu Osman'ın *Tevârih-i Cedîd-i Mirât-ı Cihân* (1961) adlı eserini, ayrıca Birgili Mehmed (1966), Mustafa Âlî (1967) ve Ebussuud Efendi'nin (1968) bibliyografyalarını hazırlamıştır.

Atsız'ın çıkardığı son Türkçü dergi, 1964 – 1975 yılları arasında 143 sayı yayınlanan Ötüken dergisidir. 1972'de, son romanı olan ve daha önce ismini müstear olarak kullandığı; hayatı, kendi hayatıyla büyük oranda örtüşen Selim Pusat adlı askerlikten atılma bir monarşist subayın etrafında gelişen sembolik ve tenasühi bir öyküyü anlattığı *Ruh Adam*'ı yayımlar.

Atsız, Türkçülük tarihinin en önemli figürüdür. Bu sebeple Altan Deliorman Bey, kendisi hakkında kaleme aldığı kitabında, cenazesinden bahsederken haklı olarak "musalla taşında yatanın Atsız değil, Türk milliyetçiliğinin bir devri" olduğunu ifade etmiştir. Büyük Türkçünün ebediyete intikalinin üzerinden çok yıl geçmiş olmasına rağmen yarattığı romantizmin ve edebî kuvvetinin her yeni kuşağı etkilemeyi sürdürdüğünü rahatlıkla söyleyebiliriz. Bunda, şüphesiz bir ömür boyu sarsılmaz bir inançla ve yüksek bir ahlaki salabetle savunduğu fikirlerden inhiraf etmemiş olmasının; kendisini hiçe sayarak milletinin geçmişinde, hâlinde ve geleceğinde fenafillah derecesinde benliğini eriterek varlığını gerçek anlamda ona adamış olmasının payı büyüktür.

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş'ye aittir. Hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

BİRİNCİ KİTAP

BOZKURTLARIN ÖLÜMÜ

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş'ye aittir. Hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ROMANIN HİKÂYESİ

Gökte ay, bu donanma gecesinin parlaklığını bile sönük gösterecek kadar olgun ışıldıyor, ortalığı gün ortasında olduğu gibi apaydın seçilecek bir hale getiriyordu. Ana caddeye açılan dar sokaklardan birindeki bu öğrenci pansiyonu tatil yüzünden çok tenha idi. Sokağa bakan seddin üzerindeki tahta sıralarda altı yedi genç, ciddî yüzlerle oturuyor, herkesin gülüp eğlendiği, hiç değilse aile ocağında bulunduğu bu mutlu anda uzak yurt köşelerindeki evlerinde bulunmamanın verdiği keder dalgın bakışlarında okunuyordu. Yemekten yeni dönmüşler, gelişigüzel sıralara ilişmişlerdi. İçlerinden bir tanesi güzel yüzlü, kumral ince bir kızdı. Yumuşak ve sessiz duruşunda bir şiir ahengi sezilmesine rağmen fen talebesiydi. Belki de bu sebeple çok az konuşuyor, zaten tükenmiş gibi duran konuşmayı canlandırmaya teşebbüs etmiyordu. Hepsinden biraz ayrı oturan uzunca boylu; oldukça iri bir genç, arkadaşlarından bir şey, biraz canlılık, biraz konuşma bekler gibi bir müddet sessiz oturup da onların konuşmadıklarını görünce ceketinin cebinden ikiye katlanmış ve elde taşınmaktan yıpranmış bir kitap çıkararak tâ gözlerinin içine kadar sokup okumaya başladı. Bu hareketi o andaki durumla o kadar yakışıksız düşmüştü ki gençler istemeksizin gülüştüler. İçlerinden en ufak görünen ve sesi de bir tuhaf çıkanı bağırdı:

- İşte tam bir edebiyatçıya yaraşan poz! Yahu, şu güzel tabiatı seyretmek, hiç değilse seyreder görünmek dururken insan gözlerini ziyan etmek pahasına kitap mı okur?

Edebiyatçı olduğu söylenen genç önce cevap vermeye niyetli gibi görünmedi. Fakat sonra umumî bir neşenin doğmak üzere olduğunu görünce bunu körüklemek isteğine kapılmış olacak ki:

- Ya sen, dedi. Şu güzel tabiatı seyreder görünürken acaba kafanda neler kuruyorsun? Kim bilir kaçıncı defadır ki ihtiyar dünyayı seyretmek için göğün en yüksek noktasına kurulan Aydede'nin en şairane manzaralarla beraber nice biftek gibi kanlı meydan savaşları gördüğünü, nice süngülerin kendi ışığı sayesinde nice çelik yürekleri acımadan delişini seyrettiğini ve buna rağmen hâlâ o canlı gülümseyişini nasıl koruyabildiğinin hikmetini mi, arziyatçı beğimiz?

Tabiiyeci genç hemen cevabı bastırdı:

- Bu benim değil, romancıların konusudur azizim... Ben bu en muhteşem gecede bile göğe bakarken ayın yalnız kendisini düşünürüm. Yoksa onun kocamış, buruşuk yüzündeki gülümseyişini değil. Hatta, bir edebiyatçı muhayyilesiyle konuşayım, bu gülümseme günün birinde bir kahkahaya dönse bile beni yine ilgilendirmez.

Aynı pansiyonda yaşayan bütün öğrencilerin, en eski Türk tarihçisini kastederek hep birden "Tonyukuk" diye adlandırdıkları bir diğeri, bir tarih talebesi heyecanla atıldı:

- Ya günün birinde ayın gökyüzünde üç yerde birden gözüktüğünü görürsen yine ilgilenmez misin?

Ufak yapılı genç yavaşça bu konuşana dönerek:

- Sen akşamki pilâvı fazlaca kaçırmış değilsen, muhakkak ki tarihçiliği bırakıp da roman konuları kurmaya başladın. Yoksa bu saçma suali sormazdın, dedi.

Tonyukuk gülümsedi:

- Tarihçiliği bırakmadım. Ama sen de maddeciliğine rağmen kehanetler savurmaya başladın. Çünkü hakikaten bir roman yazmak üzereyim. Hem de öyle bir roman ki hayatın bizzat kendisini aksettirecek. İçinde hem romantizme hem de realizme yer olmakla beraber bizzat hayatın akışından ayrılmayacağım ve buna olduğu kadar tarihe de sadık kalacağım. Bir roman ki size 1300 yıl öncesini yaşatacak ve birbiri ardınca sahneye çıkan kahramanlar günümüze kadar gelecek. Bir roman ki içinde yalnız bir

tek kahraman bulunmayacak. İçindeki her şahıs tıpkı hayatta olduğu gibi başlı başına bir kahraman olacak. Romantiklerin de, realistlerin de eserlerinde daima bir tek iskelet var: Romanın kadın ve erkek iki kahramanı arasındaki aşk macerası. Halbuki benim kitabımda yüzyılların akışı bulunacağı için bir tek maceraya, hele on binlerce romanda tekrar edile edile artık pek bayağılaşan müptezel olan aşk hikâyelerine saplanıp kalmama imkân yok. Bu, yepyeni bir tip roman olacak. Başarabilirsem sana, ey Aydede mütehassısı, koca bir teleskop hediye edeceğim.

O zamana kadar sessizce konuşmayı takip etmiş olan genç kız söze karıştı:

- İyi ya. Bu anlattıklarına göre senin romanın tamamiyle realist bir eser olacak.

Müstakbel muharrir bu sefer ona döndü:

- Hayır! Benim kitabım, realitedir diye insanların bütün fizyolojik hareketlerini en ince teferruatına kadar imâdan, hatta teşhirden çekinmeyen eserlerden olmayacak. Maddî hayattan ayrılmayacağım. Ama son günlerin bazı telif eserlerinde moda olduğu üzere en basit ve tabiî fakat nezih olmayan konuları kitabıma yüklemeyeceğim. Bir psikolog nasıl her meselenin hangi ruhî âmille işlendiğini düşünür, bir hekim nasıl bir hastalığın hangi sebeple başladığını bulmaya çalışırsa, ben de tarihle çok uğraştığım için olacak milletlerin hareket hatlarının neye dayandığını aramakla çok vakit geçirdim. Şu muhakkak ki bir milletin aydınları da, halk tabakası da işlenmeye çok elverişli. Bunun için de en iyi şey, yani en iyi araç eserler olabiliyor. Bir aralık Almanya'da intihar edenlerden birçoğunun cebinde Verter'in bulunduğunu bilmiyor muyuz? Bizdeki hamasetin yüzyıllarca sürüp gitmesine de Köroğlu, Danişmend Gazi, Battal Gazi gibi müellifleri meçhul kahramanlık destanları sebep olmadı mı? Ben üslupçu ve yazıcı olmadığım için, bu işin ne dereceye kadar üstesinden geleceğimi bilemem. Nasıl basit bir köy hekiminin sessiz çalışmaları, kimse farkına varmadan, sağlık istatistiklerinde bir yekûn tutarsa, nasıl bir piyade bölüğünün savaşı, kesin sonucu hazırlayan sebepler arasında yer alırsa, ben de eserimle millî terbiyemiz için kendimce faydalı saydığım bir hamle yapacağım. İşte o kadar...

O zaman, az önce ayın ışığından faydalanarak okumaya çalışan genç atıldı:

- Kaç gündür şu dâhiyane klâsikleri okumaktan ve anlamaya çalışmaktan öyle bir beyin yorgunluğuna tutuldum ki, eğer eserine başladınsa ve hele hareketli bir başlangıcı varsa, kuzum biraz anlat da kendime geleyim.

Bu teklif oradakilerin hepsine hoş geldi. Halkayı biraz daha daraltarak bu düşünceye katıldıklarını gösterdiler. Aydede bile iyi işitebilmek için biraz daha alçalmıştı.

O sırada sanki birdenbire her şey değişti: Öğrenciler pansiyonu olan evin yerinde şimdi 1300 yıllık bir Türk çadırı vardı. İnce yapılı kız gürbüz, sağlam, çekik gözlü bir bozkır kızı olmuştu. Erkeklerin saçları uzayarak omuzlarına dökülmüş, başlarında birer börk peyda olmuştu. Ceketleri kaftan, iskarpinleri çizme haline gelmişti. Edebiyatçının elindeki klâsik eser şimdi bir kopuz, fencinin dolmakalemi bel kemerine asılı bir bıçaktı. Hepsi çimenlere bağdaş kurmuşlar, kılıç yarasıyla çentilmiş sert yüzlerine başka bir anlam veren elâ ve yeşil gözleriyle Tonyukuk'a bakıyorlardı. Müstakbel romancı da belindeki kılıçla heybetli bir er olmuştu. Hiç nazlanmadı ve ağır bir sesle şöylece anlatmaya başladı:

BİRİNCİ BÖLÜM

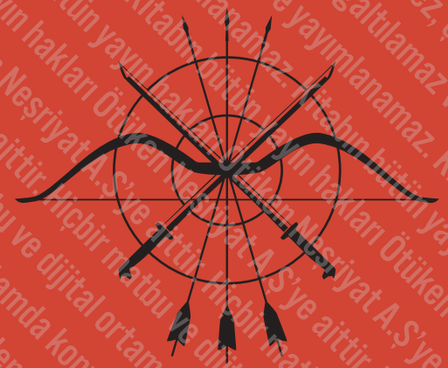

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş'ye aittir. Hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

621 YILINDA BİR YAZ GECESİ

Atlılar geniş çayırlara dağılmışlar, dinleniyorlardı. Atından inmemiş olan Yüzbaşı Işbara Alp buyruklar veriyor, atını öteye beriye sürüyordu. Gece basıp ortalık iyice kararınca o da atından indi. Çerilerin yaktıkları ateşe doğru yürüdü. At uşağı Çalık onun atını almış, gezdiriyordu.

Bu gece yüzbaşının gönlünde bir sıkıntı vardı. Bilmeden iş görüyordu. Ateşe doğru ısınmak için yürümüştü. Ateşe yaklaşınca yaz olduğunu, ısınmak gerekmediğini hatırladı. Çeriler et kızartıyorlardı. Ateşe varınca erlerden birisi yere diz vurarak yüzbaşıya bir çamçak kımız sundu. Işbara Alp kımızı dikti. İsteksizce içti. İkinci bir erin sunduğu et kızartmasını almayarak yanlarından ayrıldı. Biraz ilerideki büyük ağacın dibine geldi. Bir oyuğa oturdu. Baktı, dalakaldı...

Türkeli'nin parlak ışıklı ayı dört yanı ışıtıyordu. Çeriler birer ikişer otlara uzanıyorlar, uyuyorlardı. Kimisi atını tımar ediyor, birisi de kızdırdığı demirle kolundaki yarayı dağlıyordu.

Onbaşı Yamtar ateşin uzağında oturmuş, hem pusatlarını gözden geçiriyor, hem de kızarmış bir et parçasını yiyordu. Savaş günlerinde onbaşı kendisini iyi kullanır, çürük tahtaya basmazdı. Üç günlük yemeği bir günde yer, sonra üç gün ağzına bir lokma koymadan dayanır, gücünü de kaybetmezdi. Savaştan önce de kılıcını biler, oklarının ucunu keskinleştirirdi.

Onbaşı kılıcını iyice biledikten sonra bir de denemek istedi. Yerden bir ot kopararak kılıcın keskin kıyısına değdirdi. Ot bu dokunuşla kesilivermişti. Aynı zamanda arkadan bir ses duyuldu: "Kılıcın keskin ama usun[1] da keskin mi?"

Yamtar başını çevirmeden cevap verdi:

- Sırasında o da keskindir.

- Öyleyse bil bakalım, bu gece yüzbaşı neden bunlu?[2]

Bu sözleri söyleyen kişi yavaşça Onbaşı Yamtar'ın yanına çöktü. Bu, Onbaşı Pars'tı.

- İki gün önce Çuluk Kağan'ın önünde yapılan kılıç oyunlarında Yüzbaşı Işbara Alp yenildi. Onun için sıkıntılı duruyor.

- Yüzbaşı kime yenildi?

- Tunga Tegin'e.

- Yüzbaşı bunun için neden üzülsün? Tunga Tegin'i kılıçta kimse yenemez ki yüzbaşı yensin. Hem yüzbaşı yenilse de gene bahadırlıkta Tunga Tegin'e denk sayılır. Kılıç oyununda Tunga Tegin, Işbara Alp'ı yendiyse at yarışında, ok atmada da Işbara Alp, Tunga Tegin'e üstün geldi.

- Peki öyle ise neden sıkılıyor?

Onbaşı Pars birkaç yudum kımız içtikten sonra cevap verdi:

- Binbaşı olacaktı, olamadı.

Yamtar biraz düşündü. Bu sebep onu kandıramamıştı.

- Işbara Alp, binbaşı olmadım diye bunalacak kişilerden değildir, dedi.

- Ben de binbaşı olmadığı için sıkılıyor demiyorum.

- Ya ne diyorsun?

- Işbara Alp binbaşı olamadı. Buna da İçing Katun sebep oldu. Yüzbaşı buna kızıyor, diyorum.

- Yüzbaşı buna nasıl kızar? İçing Katun, Çuluk Kağan'ın evdeşidir.[3]

- Evdeşidir ama Çinlidir.

İki onbaşı uzun zaman sustular. Dalmış gibi idiler. Onbaşı Pars söze başladı:

---

[1] *Us*: Akıl.

[2] *Bunlu*: Kederli.

[3] *Evdeş*: Zevce.

- Gözümle gördüm: Kağan'ın otağı yanında yüzbaşı, Katun'u selamlamadı. Görmemiş gibi yaptı.

- Doğrusunu istersen yüzbaşı haklıdır. Katun neyse ama, bizim elimizde tutsak olan Çinliler de artık işlere karışmaya başladılar.

- Işbara Alp da bunun için Çinlilerden tiksinir. Katun'u selamlamadığı için binbaşı olamadı. Öfkeden uykusu kaçmıştır.

- Bizim Çuluk Kağan bahadır, iyi kağandır ama şu Çinli kadını almasaydı daha iyi olurdu.

- Bu Çinli kadın bizim başımıza kötü işler açacak diye korkuyorum.

- Çin'de eskiden Sui Kağan ailesi vardı. Şimdi Tang Kağan ailesi çıktı. Bu kadın eski ailedendir. Çin'de gene kendi ailesinin başa geçmesi için Çuluk Kağan'ı kışkırtıyor diyorlar.

- Kışkırtırsa ne çıkar? Bizce hepsi bir değil mi?

- Orasını yüzbaşı bilir. Bana kalırsa susup uyumak daha iyi. Sıkıntılı nesneler konuşup boşboğazlık etmekten terlemiş, sırılsıklam olmuşum.

Işbara Alp, karşı yatan kara dağlara bakarken, yarın o dağın ardında toplanıp Çin'e akın edecek orduyu düşünüyor, akın olduğu halde neden içinin sıkıldığını anlayamıyordu. Koca çayırlıkta çıt kalmamıştı. Rüzgâr üflemiyordu bile... Işbara Alp büsbütün sıkıldı. Börkünü başından, sadağını sırtından çıkardı. Genişlemek, sıkıntısını gidermek istedi. Boşuna... Dönüp ardına baktı. Bütün atlar başları yukarda, kulakları dikilmiş duruyordu. Yüzbaşı: "Sıkılan yalnız ben değilmişim" diye mırıldandı. Uyuyan çerilerin arasını gezmek için börkünü giyip sadağını takındı. Şaşılacak şey! Uyumuş, dalmış gibi gözüken, çıt çıkarmayan bu çerilerin hepsi uyanıktı. Yattıkları yerde yıldızları, ayı seyrediyorlar, çevreleriyle terlerini siliyorlardı. Geceleyin böyle bir sıcak şimdiye dek görülmemişti. Yüzbaşı yeniden eski yerine geldi. Gökyüzüne baktı. Gözleri gökte dikili kaldı. Batı yanından kara bir bulut hızla geliyordu.

Bu bulut bir Çin atlısına benziyordu. Yeryüzünde bir ot bile kıpırdamazken gökyüzünde bulutun bu kadar hızlı dolaşmasını yüzbaşı iyi bulmadı... Kendi kendine, bir uğursuzluk olacak diye düşündü. Tam o sırada yanından yıldırım gibi bir şeyin fırladığını gördü. Bu bir hayvan, belki de bir tilki idi. Nereden çıkıp nereye gittiği belli değildi. Canı sıkılan yüzbaşı tilkiye benzeyen bu hayvanı da görünce birdenbire sadağa el attı. Yıldırım hızı ile yayına bir ok yerleştirdi. Düz çayırlıkta kaçan hayvanı gezleyip [4] oku fırlattı. Yüzbaşının oku boşa gitmişti. Işbara Alp otuz beş yıllık ömründe ilk defa attığını vuramamıştı. Birdenbire yüzünde bir soğukluk duydu. Sonra hızla geriye dönerek bağırdı:

- Çalık!

Sert bir ses cevap verdi:

- Buyur!

- Toplan borusu çal!

Fakat Çalık daha boruyu dudaklarına götürmeden ışıklı gece birdenbire karardı. Ay görünmez oldu. Bir boradır koptu. Yıldırımlar ortalığı inletmeye, yağmur bardaktan boşanırcasına yağmaya başladı. Çalık'ın keskin borusu öterken çeriler yıldırım hızı ile fırlayarak atlarına koştular. Yüzbaşı bir sıçrayışta atına atladı. "Ardımdan gelin. Tez davranın!" diye haykırdı. Korkunç yıldırımlar sağdan, soldan çatlarken; dolu, yüzlerini acıtırken yüz atlı karşıki dağa doğru doludizgin at sürdüler. Yüzbaşı karşı yatan kara dağın eteklerindeki sığınaklara erişmek istiyor, atlılar ardı sıra yarışıyordu. Fakat bu yarışma uzun sürmedi. Rüzgâr kendilerine doğru yaman bir uğultu ile esiyor, atların ve erlerin soluğunu tıkıyordu. Yüzbaşı durmadan olduğu yerde atını şahlandırarak yüz geri etti:

[4] *Gezlemek*: Nişanlamak.

- Geri dön! Dörtnala! diye bağırdı. Atlar kamçılandı. Atlılar şimdi öncekinin tam aksine koşuyorlardı. Fakat rüzgâr karmakarışık esiyor, gidilecek yolu şaşırtıyordu. Atlar kesiliyordu. İliklerine kadar ıslanmışlardı. O güzel çayırlık batak olmuş, atların yolunu kesiyordu.

Şimdi yarım günde geldikleri yere doğru kaçıyorlardı. Dayanıklı atları ile oraya pek çabuk varabilirlerdi. Fakat rüzgâr onları yoruyor, karanlık ve yağmur, yollarını şaşırtıyordu. Böylece bir zaman koştular.

Yağmur kuduruyor, rüzgâr deliriyordu. Artık atlar da, erlere kulak asmaz olmuştu. Bir aralık yolları bir inişe geldi. Karanlıkta bu inişe saldırdılar. Burası ağaçlık bir yerdi. Buraya gelmek onlar için çok kötü oldu. Yağmurlar bu inişte sert akan bir dere yapmışlardı. Yıldırımlar ise ağaçlığı kavuruyordu. Korkunç takırtılarla düşen iki yıldırım bütün atları çileden çıkardı. Kişneyerek dereye atıldılar. Çalık'ı üzerinden atan at deli gibi boşluğa doğru koşarken üzerine düşen bir yıldırımla yanıverdi. Çalık talihli çıkmıştı. Birkaç atlı dereye kapılmışlar, bağırıyorlardı. Kimse kimseye yardım edecek durumda değildi. Atından düşmemiş bir Işbara Alp kalmıştı. Atsız kalan erler ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Kimi atını tutmaya savaşıyor, kimi sığınacak bir yer bulmaya çabalıyordu. Bir onbaşı kılıcını çekmiş, kendi buyruğundaki erleri bir düzene koymaya çalışıyordu. Yıldırımlar sıklaşmıştı. Yüzbaşı bir an durdu: "Türk Tanrısı bizden yüz mü çevirdi?" diye düşündü. Sonra sert, gür sesiyle şöyle haykırdı:

- Hepiniz buraya gelin, yanımda toplanın!

Erler bu buyruğa baş eğerek toplandılar.

Işbara Alp bağırdı:

- Tanrı ya bizden yüz çevirdi, yahut kılıçlarımızı keskinleştirmek istiyor. Tez olun. Kılıçlarınızı çıkarıp şuraya yığın!

Ortalığı bir an, bir kılıç şakırtısı bürüdü. Çeriler kılıçlarını üst üste yerdeki tümseğe fırlattılar. Yüzbaşı da en üste kendi kılıcını attıktan sonra "Ardımdan gelin!" diye bağırdı. Çerileri biraz ilerde, ağaçlıktan uzaktaki kayaların yanına getirdi. Artık geri dönmenin de imkânı kalmamıştı. Sular yukardan aşağıdaki dereye karışıyor, dere de boyuna kabarıyordu. Işbara Alp bağırdı:

- Kayalara sıkı yapışın. Dayanan kurtulur. Gücü kalmayanı sular alıp götürür!

Çeriler dizlerini aşan suyun içinde kayaların çıkıntılı, sivri yerlerine tutundular. Sular yükseliyor, yıldırımlar biraz ilerdeki kılıç yığınının üstüne düşüyordu. Onbaşı Yamtar, bulunduğu kayanın yukarıya doğru sivri ve irice olduğunu görünce tek eliyle hemen kemerini çıkardı. Yanındaki iki çeriye buyurdu:

- Daha bütün gücümüz tükenmemiştir. Beni sıkı tutup şu kayışı kayanın sivriliğine bağlamama yardım ederseniz üçümüz de kurtuluruz. Daha birkaç kişi de kurtulur. Sıkı tutunmazsanız üçümüz birden sulara kapılır, gideriz. Haydi bakalım sen suya sırtını verip yaslan, bizi koru. Sen de beni tut, sulara kapılmadan şu kayışı düğümleyeyim!

Onbaşı Yamtar, kemerini ortasından iyice düğümledi. Sarkan iki ucunu aşağıya uzattı. Bu uçlardan birini kendisi tuttu. Birine de çerilerden biri yapıştı. Öteki çeri onbaşıya asılmıştı. Su bellerine yaklaşıyordu. Artık yıldırımlara aldıran yoktu. Güçleri kesiliyordu. Soluyorlar, ellerini kayalara sıkıca kenetleyerek sulara kapılmamaya uğraşıyorlardı.

Işbara Alp hâlâ atının üstünde idi. Yayının kirişini kayanın sivriliğine takmış, demirini de eliyle tutuyor, böylece sulara karşı kendini de, atını da koruyordu. Onbaşı Yamtar şimdi kayaya ilmiklediği kemerine daha sıkı sarılmaya mecburdu. Çünkü artık onbaşıya asılan çeri tek değildi. Bunlar birbirine sarılarak uzayan belki yirmi kişi olmuşlardı... Fakat Yamtar itiraz etmiyor, irkilmiyor, yalnız kemere daha sıkı tutunmaya uğraşıyordu. Bu ara yıldırımdan daha keskin, gök gürültüsünden daha güçlü bir ses yükseldi.

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş'ye aittir. Hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

- Kurt Kaya, elini çöz!..

Ve ondan sonra ortalığı gene yıldırımların sesi bürüdü. Işbara Alp tam zamanında gürlemişti. Herkesten daha yukarı bir yere tutunan yüzbaşı çakınların[5] zaman zaman ışımaları arasında Yamtar'ın bütün yaptıklarını görmüş, sonra da birbirine tutunarak uzayan bu insan zincirini hiç seslenmeden gözleriyle kovalamıştı. Gönlü daima Tanrı'nın kendilerinden niçin yüz çevirdiğini aramakla uğraşıyordu. İşte durmadan Çin'e akıyorlar, yağıdan bir an uzak kalmıyorlar, kılıçlarının kında uyuduğu, yaylarının gerilmediği, okların sadaklarından çıkmadığı bir tek gün geçirmiyorlardı. Fakat Tanrı gene niçin kızmıştı? Yüzbaşı bir yandan bunu düşünüyor, bir yandan da Yamtar'ı gözlüyordu. Birden parlayan bir çakının kısa ışığında sivri kayanın bir alay çeriye güç dayanan eski kayışı her an artan bir çabuklukla kemirip eğelediğini gördü. Ne yapacağını gene bir çakın hızıyla kararlaştırdı ve haykırdı: "Kurt Kaya elini çöz!.." Kurt Kaya, Yamtar'ın ardına yapışan erlerin arkadan onuncusuydu. Yüzbaşının buyruğunu alınca bir an tereddüt etmedi ve kara, azgın sular bu on eri bir anda yuttu. Yüzbaşının ikinci defa gürleyen sesi Yamtar'a da tehlikeyi bildirdi:

- Yamtar; sıkı dur kayış kopacak...

Genç onbaşı bir davrandı. Kendini, arkasındaki bütün ağırlığına rağmen insan gücünün son gayretiyle ileriye almayı başardı. Diğer eliyle de kayanın bir çıkıntısını yakaladı. Şimdi daha çok emniyette idiler. Yukardan aşağı akan sular hızını saklamakla beraber yağmur dinmiş, rüzgâr kesilmişti. Her biri, bir yere ilişen çeriler birer birer toplanmaya başlamışlardı. Üzerlerine yapışan sırsıklam giyimleri altında şimdi her biri biraz daha uzun görünüyordu. Işıyan günün altında yüzbaşının buyruklarını yapmak için öteye beriye koşuyor, yardım gereken arkadaşlarına el uzatıyorlardı. Kargaşalık daha bir müddet sürdü. Gün yerden bir ok boyu yükseldiği zaman her şeyi düzelmiş, yerli yerine gelmiş buldu.

Yüzbaşı Işbara Alp işlerin yoluna girdiğini görünce çerilerine bağırdı:

- Haydi, kılıç yığınına varın. Herkes kendi kılıcını bulsun!

Çeriler davrandılar, yıldırım, kılıçların bazılarını parçalamış, dağıtmıştı. Işbara Alp'ın kılıcı en üstte, eskisinden daha parlak, daha keskin duruyordu. Atlarını yitirmiş olanlar arıyorlar, hayvanları adlarıyla, ıslıklarla çağırıyorlardı. Uzaktan kişnemeler işitiliyor, ölmeyen atlar birer ikişer ortaya çıkıyorlardı. Bazılarının atları dönmüyor, bazen gelen atların da atlıları artık yaşamıyordu, Işbara Alp kılıcına bakıyor, yıldırımlarla eskisinden daha çok keskinleşen kılıcını Tanrı'nın kendisini yarlıgaması diye alıyordu. Fakat bu fırtına, bu dolu? Bu sular, bu ölen çeriler?.. Tanrı hem yarlıgıyor hem de kızıyor muydu?

Yüzbaşı, kaç kişinin öldüğünü anlamak isteyince onbaşılara bağırdı:

- Onbaşılar erlerini saysın!

Onbaşılar kendi çevrelerinde toplanan erleri saymaya başladılar. Işbara Alp, birer birer sordu:

- Onbaşı Yamtar!
- Buyur.
- Erlerin tamam mı?
- Bir eksik var.
- Onbaşı Sülemiş!
- Buyur.
- Erlerin tamam mı?
- Bir eksik var.

[5] *Çakın*: Şimşek.

- Onbaşı Sançar!
- Buyur.
- Erlerin tamam mı?
- Bir eksik var.
- Onbaşı Pars!
- Buyur.
- Erlerin tamam mı?
- Tamam.
- Onbaşı Gök Börü!
- Buyur.
- Erlerin tamam mı?
- Tamam.
- Onbaşı Arık Buka!
- Buyur.
- Erlerin tamam mı?
- Beş eksik var.
- Onbaşı Buğra!

Yüzbaşı Işbara Alp, bu soruya cevap alamadı. Yeniden bağırdı:

- Onbaşı Buğra!

Tok bir ses cevap verdi:

- Onbaşı Buğra uçmağa varmıştır.
- Erleri tamam mı?
- Tamamdır.
- Onbaşı Kara Budak!
- Buyur.
- Erlerin tamam mı?
- Üç eksik var.
- Onbaşı Üç Oğul!
- Buyur.
- Erlerin tamam mı?
- Bir eksik var.

Işbara Alp, onbaşılara eksiklerini sorarken elindeki bir çeteleye bıçağı ile eksikleri çiziyordu. Sorgu bitince hepsini saydı. On iki er ve Onbaşı Buğra ölmüşlerdi.

Güneş ortalığı ısıtıyordu. Gökte koyun tüyüne benzeyen ak bulutlar vardı. Geceleyin sırılsıklam olup üşüyen çeriler, şimdi yavaş yavaş kuruyup ısınıyorlardı. Daha biraz önce, atlıların toplandığı inişte göğüslerine kadar yükselen su, önüne geleni aparan, Gök Türk ordusunun on üç yiğidini yutan su şimdi neredeydi? Türkeli'nin, her şeyi bağrında eriten toprağı, yüzyıllarca durmadan kanla beslenen bozkırların toprağı sanki bu suları bir anda içmişti. Topraktan ince bir buğu yükseliyor, yükseklerde iri kuşlar uçuşuyordu.

Işbara Alp yeni bir buyrukla çerilerini dün gece konakladıkları yere götürmeye başladı. Daha düzlüğe yeni çıkmışlardı ki karşıdan bir atlının kendilerine doğru doludizgin geldiğini gördüler. Kır bir ata binmiş olan bir çeri otuz adım önlerinde durarak bağırdı:

- Yüzbaşı Işbara Alp kimdir?

Işbara Alp at sürüp cevap verdi:

- Benim! Sen kimsin? Ne istiyorsun?

Atlı yere atlayarak yüzbaşıyı selamladı:

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş'ye aittir. Hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

- Ben Bağatur Şad'ın at uşağıyım. Bağatur Şad, tez kendi ordusuna dönmemizi buyurdu. Çin'e akın yapılmayacak. Çuluk Kağan ağulanıp uçmağa varmıştır.

Atlı bir sıçrayışta atına bindi. Dumanlı bozkırda atını yıldırım gibi sürmeye başladı. Bozkırda atlının uzaklaşan nal seslerinden başka bir şey işitilmiyordu. Işbara Alp'ın erleri arasında, bir ölüm sessizliği vardı. Donmuş, kalmışlar, kimse bir söz söylemiyor, soluk almaktan çekiniyorlardı. Işbara Alp başını göğe kaldırdı. Dün geceki uğursuz kara bulutu aradı. Boşa attığı oku düşündü. Geceki borayı, fırtınayı, doluyu göz önünden geçirdi: "Tanrı ulu kağanımızı alarak bizden yüz çevirdi." dedi. Sonra sararmış, fakat sessiz, kendisine bakan çerilerine buyruk verdi:

- Ardımdan gelin! Erken varmalıyız!

Sonsuz bozkırda 87 atlı uçuyordu. Çuluk Kağan'ın inisi[6] Bağatur Şad'ın buyruğu altında olan Yüzbaşı Işbara Alp onun ordusuna gidiyordu. Dakikalar geçtikçe atların hızı artıyor, kaşlar çatılıyordu. Atların yeleleri, çerilerin kumral saçları havada dalgalanıyordu.

[6] *İni*: Küçük erkek kardeş.

BAĞATUR ŞAD

Dört yana salınan ulaklarla bütün çeriler Bağatur Şad'ın ordusunda toplanmışlardı. Artık geriye dönülüyordu. Çuluk Kağan'ın öz ordusuna, oradan da yurda göç olacaktı. Yirmi bin atlı kuzeye doğru ağır ağır gidiyordu. Yüzbaşı Işbara Alp 86 çerisiyle birlikte bu kümenin ortalarında bulunuyordu. Bütün ordunun ağzını bıçak açmıyordu. Çünkü Çuluk Kağan'ın İçing Katun tarafından ağulanarak öldürüldüğünü öğrenmişlerdi.

Onbaşı Yamtar'la Onbaşı Pars dizinin arkasında idiler. Yavaş sesle konuşuyorlardı. Pars diyordu ki:

- Çinli Katun'un yaptığını gördün mü? Çin'in altını üstüne getireceğimizi anlayınca Kağan'ı ağuladı.

Yamtar şöyle cevap veriyordu:

- Anlamıyorum. Bu katun kendi ailesinin gene Çin'e kağan olmasını istemiyor mu? Çuluk Kağan Çinlileri tepeleyerek onun istediğini yapacaktı. Öyleyse neden Kağan'ı ağuladı? Bana kalırsa başka sebepler olsa gerek.

- Başka sebep ne olabilir?

- Ne olacağını bilmem. Elbette bu kadın sorguya çekilecek. O zaman sebebinin ne olduğunu biz de öğreneceğiz.

- Bu kadının ölmesi gerek. Elbette yay kirişiyle onun soluğunu tıkayacaklardır.

- Kağan'ı ağulayan kim olursa olsun yay kirişiyle öldürülemez. Onun kılıçla başını uçurtmalı yahut okla göğsünü delmeli.[1]

- Bağatur Şad'ın otağına bakan Çinli uşakları gördün mü? Belli etmek istemiyorlar ama içleri içlerine sığmıyor.

- Bağatur Şad, ağası Çuluk Kağan'ı ağulayan bu kadını sağ bırakmaz.

- Zaten bu Çinli kadınlar hep kısır oluyorlar. En soylusu beş tane doğurabiliyor. İnekler buzağılar. Kısraklar tay doğurur. Kancık itten enik çıkar. Çinlinin dişisi ise hiçbir işe yaramaz. Üstelik kağanımızı ağular.

- İşe yaramayan yalnız dişisi mi? Erkeği ne işe yarar?

- Erkeği hiç olmazsa tarla sürüp kumaş dokuyor. Biz akın edince yağma için bize mal hazırlıyor.

Sular kararırken ordu konakladı. Yaz olduğu için çadırları yoktu. Bir gece önceki fırtına pahalıya oturmuştu ama artık onun bir daha gelmeyeceğini biliyorlardı. Tanrı, Çuluk Kağan'ı alarak kızgınlığını gidermişti. Bu gece ortalık güzeldi. Serin rüzgâr esiyor, gökte ince bulutlar geziyor, yandaki ormandan sesler geliyordu. Bu gece, atlar tımar edilmiyor, pusatlar bilenmiyordu. Bu gece kımızlar içilmiyor, kızarmış etler, kurutlar yenilmiyordu. Bu gece her şey içinden pazarlıklı idi. Bu gece buyruklar sert verilmiyor, sözler kesin konuşulmuyordu.

Gece buçuğundan sonra ay battı. Karanlık gece ortalığa çöktü. Gönüllere de karanlık indi. Çerilerin azı uyuyor, çoğu düşünüyordu. Bir Türk'ün ne düşündüğü yüzünden bilinmez ki. Birdenbire bir ses, uyuklayan, düşünen çerileri dalgınlıklarından uyandırdı. Bu bir kopuzun sesiydi. Otlara uzanmış olanlar doğruldular, oturmakta olanlar ayağa kalktı. Ses büyüyordu. Çeriler birer ikişer sese doğru yürür oldular. Onbaşı Pars, Onbaşı Yamtar'a bakarak:

- Kara Ozan olacak, gene coştu, dedi.

Yamtar karşılık verdi:

- Coştu. Bizi de coşturacak!

[1] Türklerde büyükler yay kirişi ile boğularak idam olunurdu.

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş'ye aittir. Hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İki onbaşı ağır adımlarla yürüdüler. Karanlıkta birbirlerini tanımayan birçok çeriler sese doğru gidiyorlardı. Bunların arasında onbaşılar, yüzbaşılar da vardı. Hatta bunların arasında binbaşılar, tümenbaşılar da vardı. Bunların arasında tarkanlar, buyruklar, teginler de vardı. Hatta Bağatur Şad da bunların arasında idi. Sesi duyan kalkıyor, yürüyordu.

Kara Ozan yere bağdaş kurmuş, kopuzunu söyletiyordu. Çevresinde bir yığının toplanmakta olduğunu sezmeyecek kadar dalmıştı. Karşısında çok genç bir çeri oturmuş, Kara Ozan'a bakıyordu. Kara Ozan önce çaldı. Sonra daha coştu, söylemeye başladı. Söylüyor ve çalıyordu... Çevresinde çıt çıkmıyordu. Bu yüzlerce çerinin, beğlerin yüreği sanki Kara Ozan'ın kopuzundaki tellerde titriyordu. Kara Ozan'ın parlak sesi bir çığ gibi bozkıra ve gönüllere iniyordu. Kara Ozan deyiş[2] söylüyordu.

Çuluk Kağan öldü mü?
Türkler başsız kaldı mı?
Korkak Çinli güldü mü?
Parçalanır yürekler!
Kim bize kurdu tuzak?
Tanrı Türklerden uzak!
Kağandır yurda bezek.[3]
Parçalanır yürekler.
Çuluk Kağan yiğitti,
Şimdi uçmağa gitti.
Bunu bize kim etti?
Parçalanır yürekler!
Yıldızımız sönmüştür,
Yağılar sevinmiştir,
Kağan ağulanmıştır,
Parçalanır yürekler!

Ordu, Kara Ozan'ın deyişindeki ezgiyi[4] kavramıştı. Dörtlüklerin sonunu hep birden gür sesle söylüyorlar, ağlıyorlardı. Bu her biri kanlı savaş günleri görmüş, ölümden birkaç yol yakayı sıyırmış savaş erleri, 15 yaşındaki çocuklardan 60 yaşındaki kocalara kadar bu binlerce kişi, titrek seslerle "Parçalanır yürekler!.." diye inledikçe binlerce bozkurt uluyormuş gibi bozkır inliyor, karşıdaki ormanın içindeki bozkurtlar bu soydaşlara kendi sesleriyle cevap veriyorlardı. Kara Ozan söylüyordu:

Şimdi bunludur budun,
Kağan, bizi tek kodun.
Bunu sen ettin Katun!
Parçalanır yürekler!
Katun seni asmalı,
Öz yurdunu basmalı,
Yüz bin Çinli kesmeli,
Parçalanır yürekler!
Şimdi gönül sayrıdır[5]

[2] *Deyiş*: Şiir.
[3] *Bezek*: Süs.
[4] *Ezgi*: Beste, musiki.
[5] *Sayrı*: Hasta.

Kağanından ayrıdır,
Çinli Katun eğridir,
Parçalanır yürekler!
Sayrıya em[6] var deme,
Yaramız gelmez eme.
Kara Ozan inleme,
Parçalanır yürekler!

Kara Ozan kopuz çalıp ezgisini okurken birdenbire karanlıkta bir ses haykırdı:
- Ozan, kes! Gönülleri dağlıyorsun!...

Herkes sağa sola dönerek haykıranın kim olduğunu anlamak istedi. Karanlıkta bir şey görülmüyordu ki... O zaman Kara Ozan, dört yanında çevrelenen yığının farkına vardı. Ağır ağır kalktı. Yığının arasına karışarak kayboldu.

Tan atıyordu. Bozkır ağarırken gönüllerdeki karanlığı da alıyor gibi idi. Bağatur Şad, bütün gece uyumamış, Çinli uşakları da uyumamak mecburiyetinde kalmışlardı. Bu uşaklardan ikisi bir kıyıya çekilmişler, Çince konuşuyorlardı. Birisi:
- Çuluk Kağan'ın ağulandığı iyi oldu. Yoksa Çin'i altüst edecekti, diyor, öteki:
- Şu İçing Katun'un heykelini yapıp tapıncaklara koymalı, diye karşılık veriyordu.

Sonra yeni kağanın kim olacağını tartışmaya başladılar. Biri dedi ki:
- Çuluk Kağan'ın oğulları iki tanedir: Yaşar Şad'la, Şu Tegin. Şu Tegin, daha on sekiz yaşında, çocuk sayılır. Yaşar Şad, yirmi iki yaşındadır ama benzi sarı, arık, donuk bir kişidir. Tabiî büyük oğul olduğu için o kağan olacak. O kağan olunca da Çin'e gün doğacak. Çünkü o, savaşacak erlerden değildir.

Çinli uşaklar böyle gevezelik ederken biraz beride kendilerini dinleyen birisi olduğunu sezinlememişlerdi. Dinlenmek için oraya uzanmış olduğu anlaşılan bu çerinin alaca karanlıkta kim olduğu belli olmuyordu. Çinlileri dinlerken bir aralık doğrulup kılıcına davranacak oldu. Sonra bundan vazgeçmiş olmalı ki yavaşça oradan çekildi. Çinliler hâlâ konuşuyorlardı.

Bu sırada uzaktan iki atlı yavaşça yaklaştı. İki yüz adım ilerde durdular. Biri eliyle ötekine Çinlileri gösterdi. Karanlıkta iki yüz adım uzaktan bu iki Çinli ancak birer yuvarlak gibi görünüyordu. İkinci atlı sadağından iki ok çekti. İnanılmaz bir çabuklukla ikisini de atarak iki Çinliyi devirdi. Sonra iki atlı uzaklaştılar. Bu işler o denli çabuk olmuştu ki kimse görmemişti.

Ortalık ışıyınca ölü Çinlileri buldular. Bağatur Şad, at uşaklarından ikisinin öldürüldüğünü görünce kaşlarını çattı. Toplan borusu çalmış, Bağatur Şad'ın tuğu kalkmış, Şad ata binmişti. Çıkarttığı ulak iki at uşağını öldüreni gören olup olmadığını haykırarak soruyordu. Birkaç dakikada 20.000 kişi Bağatur Şad'ın iki at uşağının öldürüldüğünü öğrenmişti. Ulaklar bağırıp yerlerine dönünce Işbara Alp atını dörtnala sürerek Bağatur Şad'ın önüne geldi. Atından atlayıp yere diz vurarak selamladı. Bağatur Şad sordu:
- Yüzbaşı Işbara Alp! İki at uşağımı kim öldürdü biliyor musun?
- Biliyorum Şad.
- De bakalım kimdir?
- Ben!

Bağatur Şad'ın yüzü değişti:
-Bunu niçin yaptın?

Işbara Alp ağır, tok ve soğuk konuşuyordu:
- Çuluk Kağan öldü diye seviniyorlardı.

[6] *Em*: İlâç.

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş'ye aittir. Hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.